

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการเสริมสร้างพลังทางวิชาการด้านความเป็นธรรม
เพื่อสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : กรณีการพัฒนาพลังเครือข่ายสถาบัน
วิชาการนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยภูมิภาค 3 สถาบัน คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สัญญาเลขที่ RDG62M9078

โดย นายไพสิฐ พาณิชย์กุล และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและ นวัตกรรม (สกว.)

สัญญาเลขที่ RDG62M9078

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการเสริมสร้างพลังทางวิชาการด้านความเป็นธรรมเพื่อ
สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : กรณีการพัฒนาพลังเครือข่ายสถาบันวิชาการนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยภูมิภาค 3 สถาบัน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่ปรึกษาโครงการ

รศ.ดร.อวารณ์ โอภาสพัฒนกิจ	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พรชัย วิสุทธีศักดิ์	ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวหน้าโครงการ

นายไพสิฐ พาณิชย์กุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
---------------------	------------------------------------

คณะผู้วิจัย

ผศ.บุญชู ฌ ป้อมเพชร	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.สุธาสินี สุภา	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.อุษณีย์ เอ็มศิรินันท์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นางสาววราลักษณ์ นาคเสน	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นายเข้มชาติ ตนบุญ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและ นวัตกรรม (สกว.)

บทคัดย่อ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของคณะนิติศาสตร์หลายสถาบันการศึกษา ภายใต้ความร่วมมือของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยในภูมิภาคที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากการประเมินสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย ภายหลังจากการทบทวนถึงปัญหาทางกฎหมายและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นพบว่า มีงานศึกษาและงานวิจัยทางกฎหมายในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจ ความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากนโยบายของรัฐ เฉพาะพื้นที่ ฯลฯ ซึ่งงานศึกษาและงานวิจัยมีเป็นจำนวนมากที่เกิดจนส่งผลกระทบต่อโครงสร้างภาพรวมของประเทศ จากงานศึกษาและงานวิจัยที่สะท้อนปัญหาในเชิงโครงสร้างดังกล่าวเหล่านี้ ทำให้เกิดคำถามในเชิงบทบาทของคณะนิติศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ในการพัฒนาระบบความร่วมมือทางวิชาการที่จะดึงศักยภาพของคณะนิติศาสตร์และการสร้างความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อยกระดับการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมจากรายกรณีในแต่ละเรื่อง ให้ไปสู่การทำงานเพื่อแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้าง และในเชิงแนวคิดในภาพรวม โดยใช้บริบทของสถานการณ์จริงในพื้นที่ต่างๆ ในภูมิภาคและของประเทศเป็นประเด็นในการดำเนินการ

เป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้จึงมีขึ้นเพื่อสนับสนุนงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมในด้านความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสังคมและชุมชน โดยการพัฒนาความร่วมมือในเชิงเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละสถาบันที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และการพัฒนาระบบการให้บริการร่วมทางวิชาการ การวิจัย ของเครือข่ายคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยในภูมิภาค

จากการดำเนินมีผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรม 3 ส่วน คือ

1. การเชื่อมโยงพัฒนาเครือข่าย “นิติศาสตร์เพื่อสังคม” และการพัฒนางานวิจัยและบริการวิชาการของเครือข่ายนิติศาสตร์

การสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยและบริการวิชาการระหว่างคณะนิติศาสตร์ในระดับภูมิภาค โดยการทำข้อตกลงการทำงานร่วมกันภายใต้ชื่อ “เครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคม” ของคณะนิติศาสตร์ในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค 14 สถาบัน เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนางานวิจัยร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตอบสนองต่อโจทย์ที่เป็นปัญหาของสังคม ภายใต้งานดำเนินการของงานวิจัยครั้งนี้ได้เกิดความเป็นรูปธรรมของเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคมที่เข้ามาดำเนินการร่วมกัน ได้แก่

1) การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนการเรียนการสอนระหว่างคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยคณาจารย์ผู้สอนได้ร่วมเข้าสอนผ่านระบบออนไลน์กับนักศึกษาของทั้งสองมหาวิทยาลัย

2) การผลักดันและมีตัวแทนมหาวิทยาลัยเข้าไปเป็นคณะอนุกรรมการการศึกษานิติศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการศึกษานิติศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2564 มีคณบดีคณะนิติศาสตร์ในเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคม จำนวน 7 มหาวิทยาลัยเป็นอนุกรรมการ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมาย พัฒนาหลักสูตร

กระบวนการเรียนการสอนให้มีสัดส่วนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่สามารถพัฒนาบัณฑิตด้านนิติศาสตร์ให้สามารถปฏิบัติงานและช่วยแก้ไขปัญหาในชุมชนและสังคมได้จริง

3) การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ในเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคม ที่เป็นข้อมูลความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายแต่ละสาขาของคณาจารย์นิติศาสตร์ในเครือข่ายนิติศาสตร์ และความเชี่ยวชาญในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานข้อมูล (Data Base) ในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาความรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์ที่มีองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะร่วมกันในการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาโจทย์วิจัย การบริการวิชาการ นอกจากนี้ฐานข้อมูลดังกล่าวยังจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลภายนอกที่จะได้ทราบถึงความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ในเครือข่ายคณะนิติศาสตร์ที่จะขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความเชี่ยวชาญของคณาจารย์

2. การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอก ด้านงานวิจัยและบริการวิชาการ

เครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคมได้พัฒนาความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นภาคีและภาคีมีส่วนร่วมในการดำเนินร่วมกันผลักดันข้อเสนอสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ ได้แก่

1) การพัฒนาโครงการพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อสังคมสุขภาวะร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และสำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) ได้สนับสนุนทุนในด้านวิจัยและบริการวิชาการในประเด็นเรื่องความเป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำ ให้กับมหาวิทยาลัยในเครือข่ายนิติศาสตร์ฯ

2) การพัฒนาความร่วมมือศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ในการพัฒนาข้อตกลงด้านวิจัยและบริการวิชาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายนิติศาสตร์ฯ กับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในการประเด็นการพัฒนาโจทย์/เวทีวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขานิติศาสตร์มานุษยวิทยา ประเด็นกฎหมายในด้านต่างๆ

3) การพัฒนาความร่วมมือกับสถาบันพระปกเกล้า เพื่อพัฒนางานวิจัยประเด็นสิทธิชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และ

4) การจัดเวทีวิชาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายนิติศาสตร์และสำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) เป็นการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 18 “การอำนวยความยุติธรรมในยุควิถีใหม่สู่ประชาชน” ในประเด็นกระบวนการยุติธรรมยุคใหม่กับการสร้างความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคมในอนาคต

การขับเคลื่อนของเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสังคมในอนาคตต่อไป เครือข่ายคณะนิติศาสตร์จะได้ดำเนินการต่อไปในอนาคต ดังนี้

1) การพัฒนาวิจัยและการดำเนินการบริการวิชาการร่วมกันของเครือข่ายนิติศาสตร์ ในประเด็นด้านต่างๆ ที่มีการหยิบยกขึ้นมาระหว่างสมาชิกของเครือข่ายนิติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยน และการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เป็นประเด็นปัญหาร่วมกันทั้งในภูมิภาคและระดับประเทศ เช่น ประเด็นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ ประเด็นความเหลื่อมล้ำในโลกสมัยใหม่ ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ประเด็นด้านเทคโนโลยีและประเด็นเรื่องสุขภาวะทางสังคม เพื่อตอบสนองต่อปัญหาสังคมที่มีพลวัตของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างต่อเนื่องและให้ทันทั่วถึง

2) การร่วมมือพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นระหว่างเครือข่ายนิติศาสตร์เพื่อสร้างความรู้ทางกฎหมายให้กับสังคมและหน่วยงานของรัฐ เช่น กฎหมายปกครอง กฎหมายภาษี กฎหมายแรงงาน กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการ โดยเฉพาะปัญหาทางของสังคม รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรร่วมกันที่เน้นการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ นอกห้องเรียนให้กับนักศึกษา

3) การสร้างแบรนด์ (Brand) ให้เครือข่ายนิติศาสตร์ให้มีความชัดเจนว่าจะมุ่งเน้นที่เกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อปัญหาของสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน ทรัพยากรธรรมชาติ ชาติพันธุ์ เพื่อเกิดอัตลักษณ์ (Identity) และความชัดเจนในการดำเนินการของเครือข่ายนิติศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของเครือข่ายคณะนิติศาสตร์ฯ ต่อสังคม เพื่อสร้างเป็นประเด็น (Problem Base) ร่วมกัน ทั้งที่เป็นประเด็นเชิงปัญหา (Issues Based) และประเด็นเชิงพื้นที่ (Area Based) และการสร้างเครือข่ายชุมชนเพิ่มเติมไปจากเครือข่ายที่มีอยู่เดิม

4) การผลักดันคณาจารย์ของคณะนิติศาสตร์ที่เป็นเครือข่ายนิติศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมทำวิจัยและบริการวิชาการร่วมกันมากขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ของคณาจารย์ รวมถึงการพัฒนาการศึกษาของนักศึกษาร่วมกันซึ่งจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาภาพรวมของสถาบันนิติศาสตร์ของประเทศไทย

5) การประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากหน่วยทุนวิจัย Program Management Unit (PMU) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงบประมาณวิจัยของกองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และภาคีเครือข่ายอื่นๆ

Abstract

The academic collaboration between law schools under the cooperation of universities in regions of Thailand results from evaluating the inequality situations in various areas. After reviewing legal problems and inequality situations, the findings indicated that there are plenty of studies and research on different topics on legal issues: for example, legal problems on natural resources and environmental management law, the problem of economic inequality, inequality of state policies and its implementations in a particular area. The studies that presented structural problems led to a question on the role of law schools in developing their academic cooperation system to bring out the potential of law schools and to initiate academic network at a university level in order to lift each inequality issue to be the project that can tackle a structural problem and legal concept based on the context of each region.

The aims of this research were set up to support research and innovation in academic cooperation for society and community by developing academic cooperation in order to establish new knowledge of each institution that meets the demands of each area as well as developing the educational service system on research among law schools in the regions.

Regarding the research progression, the results are:

1. Collaboration of “Law for Society Network” and development on research and academic services of law schools

Cooperation on research and academic services was coined by law schools in Thailand regions under the name, “Law for Society Network,” of 14 law schools for exchanging knowledge, learning, and developing research projects altogether to answer the social problems. Under this research project, the concrete network of “Law for Society” emerged, which can be identified as follows:

1) The development on exchanging and sharing knowledge in lecturing between Faculty of Law, Chiang Mai University and Prince of Songkla University when the lecturers from both universities attended the online course for collaborated classes of law students from both universities.

2) The achievement on encouraging the university's representatives to be members of the “National Law Education Assembly” that the list of its sub-committees was announced on 27 April 2021. On this list, the Deans of 7 law schools are the members of the “Law for Society network” with the responsibility to set out a policy for developing legal professionals and designing law school curriculums that strike a balance between theory and practice for those who hold a law degree from being able to work and solve community and social problems.

3) The database on knowledge and skills that was prepared for lecturers of the Law for Society Network, which shows area of legal expert of each lecturer in the network as well as skills in other areas to be an entire database for collaboration and development between lecturers with common skills or similar interests in providing knowledge, developing research skill and launching academic service. Additionally, this database will be worthwhile for the outsiders to get to know each lecturer's specific skill when such skill is needed.

2. The development in cooperation with external organisations on research and academic services

The Law for Society Network develops its cooperation with other organisations to establish an association and participation requiring support and funding from sources of research funds.

1) The development project on community justice and just society with association to the National Health Commission Office (NHCO) and the Office of Justice Affairs (OJA) funded research and academic services regarding enhancing equality and eliminating inequality projects initiated by the universities participating with Law for Society Network;

2) The development of the cooperation with the Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre in advancing an agreement on research and academic services between Law for Society Network and the Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre in booting research questions or academic platforms in the consistency of legal knowledge, anthropology, and other legal issues;

3) Development in collaboration with King Prajadhipok's Institute for developing research topic on the community rights issue and strengthening for community and;

4) By launching academic platforms between Law for Society Network and Office of Justice Affairs (OJA) in the 18th National Academic Conference under the title of "Providing Justice in the New Age for the People" regarding the issue of the legal system at the new age and natural resource and environmental management.

3. The pathway for developing Law and Society Network in the future

The movement of Law for Society Network in the future is planned as follows:

1) Developing research questions and process of academic services of Law for Society Network in various issues that a member of the Network has raised to set out the new knowledge, sharing knowledge and providing legal services to eliminate inequality and to respond to the need of the society on common issues of the regions as well as of national level: for example, the issues of natural resource management,

ethnicity, inequality in the modern world, human rights, technology, and social well-being to interact with dynamic of social problems with continuity and in time.

2) Collaboration on initiating a short course between Law for Society Network to build legal knowledge for social and governmental organisations such as administrative law, tax law, labour law, and local municipal law, including developing the courses that meet the demands for solving social problems and advancing jointed curriculum with the underline on skills and the way of learning outside the classroom for students.

3) Building the brand for Law for Society Network to address its purpose on responsibility and accountability for society such as human rights, natural resources, and ethnicity to construct “identity” and clarity of Law for Society Network’s processing and publishing academic paper to society that will coin the problem base, in the issued based and the area based while expanding the network community from the current one.

4) Encouraging the lecturer from Law for Society Network to join research projects and academic services to create new knowledge among lecturers and develop education among students that will enhance the efficiency of Thai legal institutions.

5) Initiating cooperation to apply for research funding with the resource center so-called Program Management Unit (PMU), an essential mechanism in financial management for Thailand Science Research and Innovation (TSRI), and other associations.